

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 556 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
<i>Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna</i>	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
<i>Elmanov Abbas Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich</i>	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
<i>Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati.....	33
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
<i>Davlatova Zebo Haydarovna</i>	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
<i>Ochilova Farida Baxriddinovna</i>	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari.....	44
<i>Qo'chqarova Oysha Oltibayevna</i>	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
<i>Sevara Mamatkarimova</i>	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
<i>Курбанова Шаира Исмаиловна</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari.....	63
<i>Muminova Feruza Farxodovna</i>	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati.....	70
<i>Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
<i>Saidova Dilnoza Maripovna</i>	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
<i>Дмитрий Валерьевич Пупонин</i>	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
<i>Мукинова Динора Азаматовна</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
<i>Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi</i>	
Valeologik tarbiya asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion va raqamli yondashuvlar	92
<i>Berkinova Charos Islomovna</i>	
Grammatik tushunchalarni o'rgatish metodikasi.....	96
<i>N. R. Masharipova</i>	

Umumiy o'rta ta'lim tizimini takomillashtirish va o'quvchilar bilimini baholashda xorijiy tajribalardan foydalanish finlyandiya ta'lim tizimi misolida.....	99
Obidova Muqaddas Ro'ziqulovna	
The Difference Between Androgogy and Pedagogy.....	106
Pardayeva Aziza Rahmatilloevna	
Elektr mashinalari fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalari.....	110
Shodiyeva Nozina Shuxrat qizi	
Umumta'lim maktablarida direktor o'rinbosarlarining aksiologik yondashuv asosida boshqaruv funksiyalari va vakolatlari hamda maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish yo'llari.....	113
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li	
Ispan tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari	119
Tursunqulov Sanjar Dilmurod o'g'li, Shukurullayeva Feruza Dilmurodovna	
Surxondaryo viloyatida yetishtiriladigan ingichka tolali paxta navlarining qo'llanilishi	124
Ubaydullayeva Komila Bozor qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarda empatiya hissini shakllantirishning nazariy asosi	127
Xolmirzayeva Gulbahor Bahodirovna	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	130
Raximova Dilshoda Xoliqberdiyevna	
Bo'lajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlari	134
Sherzod Shuxratovich Boboyorov	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlari.....	138
Sangirov Nuriddin Iriskulovich	
Bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning integrativ modeli	142
Rasulova Umida Bahodir qizi	
Yashil pedagogikaning konseptual modeli va tamoyillari.....	146
Raxmatova Dilnoza Abdurashidovna	
Ta'lim jarayoni ishtirokchilarida emotsional barqarorlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari ..	149
Boymatova Munavvar Ravshan qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish samaradorligi.....	152
Lukmonova Salomat Gafurovna	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining shakl, metod va vositalari	157
Farmonova Madina Bahriddin qizi	
Innovatsion boshqaruv tizimlarida qaror qabul qilish va kommunikatsiya samaradorligi	161
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	
Raqamli ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning media savodxonligini shakllantirish metodikasi.....	167
Choriyeva Xurmo Panji qizi	
Maktabgacha ta'lim mutaxassisleri malakasini oshirish tizimining zamonaviy tendensiyalari va raqamlashtirish jarayonlarining pedagogik ahamiyati.....	172
Qosimova Sh. N., Dusmaxamedov A. A.	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	177
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
STEAM loyihalar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish	181
Mirjamolova Moxira Abdugaffor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati va metodik asoslari.....	188
Axmad Bolqiyev	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlari asosida baholashning pedagogik asoslari.....	191
Shavqiddin Burxonov	
Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolari.....	194
Pardaboyev Doston	

Raqamli ta'lim muhiti: tushunchasi, strukturasi va rivojlanish tendensiyalari.....	197
<i>Kulboyeva Dilnoza Abdug'afurovna</i>	
Особенности применения графических органайзеров на практических занятиях по дисциплине “Практикум литературы народов СНГ”.....	199
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	
Historical Stages in the Study and Treatment of Scoliosis (Spinal Curvature).....	204
<i>Shermatova Mokhira Baxodir qizi</i>	
Talaba qizlarga badiiy gimnastika cho'qmori yordamida bajariladigan fundamental mashqlarni o'rgatish....	209
<i>Musharafxon Sultanova</i>	
Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarning qiyosiy tahlili.....	213
<i>Ziyotova Madina</i>	
Sport mutaxassislarini tayyorlashda voleybol o'qituvchisining ko'nikmalari va uslubi	216
<i>Turg'unov Baxtiyor O'rolovich</i>	
Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish	220
<i>Yusupova Latofat Nuriddinovna</i>	
Zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarda deontologik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari	228
<i>Nasirova Nigora Baxtiyor qizi</i>	
Paraengil atletika mashg'ulotlarida individual yondashuvning ahamiyati	233
<i>Abduxoliqova Shoiraxon Akramjon qizi</i>	
Biologiya fanini o'qitishda xalq pedagogikasi elementlaridan foydalanish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish	239
<i>Baxrombekova Sojidxon Sherzodjon qizi</i>	
Maktab texnologik ta'limida axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: o'rta muddatli istiqbollar (2027–2031)	245
<i>Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna, Tursunov Sherzod Ziyat o'g'li, Ismatullayev Javohir Ubaydulla o'g'li</i>	
Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali jismoniy tarbiya va sport tizimini boshqarish samaradorligini oshirish	251
<i>Eryigitov Dilshod Xolboyevich</i>	
Enhancing Speaking Skills Productively in English	255
<i>J. M. Fayzullayev, G. R. Elmonova</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan katta guruh bolalari bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	259
<i>Jumanova Iroda Nomozovna, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
2–3 yoshli bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga ijtimoiy moslashuvi: nazariy va empirik tahlil	263
<i>Klicheva Dilnoza Zulfon qizi</i>	
Inson–texnika tizimida ta'lim olayotgan talabalarda iste'dod namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	267
<i>Kuvandikova Gulnora Gulamovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarning mutaxassis sifatida shakllanishida xavotirlanish holatining namoyon bo'lishi.....	270
<i>Nuriddinov Rasuljon Samitjon o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga tayyorlashda zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuv.....	274
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Kodirova Albina Faridovna</i>	
Talabalarda qaror qabul qilishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	279
<i>Rajabova Go'zal Zarifovna</i>	
Musobaqa oldi psixologik tayyorgarlikning tezkorlikka ta'siri.....	283
<i>Sitora Elova Axmatkulovna</i>	
Pediatrya ta'limida sun'iy intellekt – talaba uchun virtual assistent.....	287
<i>Umarkulov Muhtorali Islomkulovich</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarida jismoniy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	290
<i>Xakimov Xurshid Nozimovich</i>	
Сущность и виды познавательной активности детей 5–6 лет.....	294
<i>Джамилова Н. Н., Кудратова М. У.</i>	

Uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashning pedagogik-psixologik masalalari.....	298
<i>Siddiqova Sanobar Xaydarovna</i>	
Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish, ijodiy faolligini oshirish.....	301
<i>Siddiqova Sanobar Xaydarovna, Qushoqova Guzal</i>	
Badiiy adabiyotda Ibn Sino obrazining yaratilishidagi o'ziga xosliklar.....	304
<i>Tangirov A. J.</i>	
Ta'lim klasteri asosida zaif eshituvchi bolalarni inklyuziv ta'lim muhitiga moslashtirishning pedagogik mexanizmlari.....	309
<i>Dilnoza Xushvaktovna Ernazarova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish.....	313
<i>Payzullaeva Gozal Bayrambayevna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik mas'uliyat ko'nikmasini rivojlantirishning nazariy-amaliy asoslari.....	317
<i>Maxramova Gulchexra Maxsudbek qizi</i>	
Maxsus ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning pedagogik samaradorligi.....	320
<i>Tashkenbayeva Dilafruz Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirishga qo'yiladigan talablar.....	325
<i>Xazratkulova Shoira Noraliyevna</i>	
Musiq madaniyati darslarida multimedia vositalarida musiq o'qituvchisining kompetensiyaviy tayyorgarligi.....	329
<i>Qudratova Elnoz Ismatillayevna, Ismailova Sevinch, G'oibnazarov Elmurod</i>	
Boshlang'ich ta'limda nutqiy kompetensiyani rivojlantirishning didaktik modeli.....	334
<i>Tillaboyeva Havasxon</i>	
Diskursiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	340
<i>Boynazarova Nilufar Tilovmurot qizi</i>	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari.....	346
<i>Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarining intellektual-ijodiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik strategiyalari.....	349
<i>Ergasheva Sitora Baxriddin qizi</i>	
Sinergetik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashni takomillashtirish zarurati va imkoniyatlari.....	353
<i>Xo'shboqova Surayyo Baxtiyor qizi</i>	
Interfaol metodlar asosida o'smirlarda mustaqil tafakkurni rivojlantirish.....	357
<i>Ismoilova Mashxura Mashrabbek qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	360
<i>Kuvanakova Guljaxon</i>	
The Role of Autonomous Learning in Developing English Language Proficiency of University Students in Uzbekistan.....	363
<i>Omonova Kamola, Mutabar Zikriddinova</i>	
Maktablarda fasilitator faoliyatini tashkil etish borasida ayrim mulohazalar.....	366
<i>Qahhorova Marjona Ixtiyor qizi</i>	
Модель и педагогические условия формирования профессиональных компетенций будущих учителей в области информационной безопасности.....	370
<i>Сагинбаева Кымбат Кенжегалиевна, Нуриддинова Майсара Икрамовна</i>	
Boshlang'ich sinf darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish.....	374
<i>Xudoynazarova Muxlisa Bakhadirovna</i>	
Совершенствование методической компетентности будущих учителей начальных классов на основе креативного подхода.....	377
<i>Дониёрова Лайло Худайбердиевна</i>	
Talabalar guruhida jipslikning shakllanishida liderlikning ta'siri.....	385
<i>Asrarxanova E. A., Bo'riboyeva Mahliyo Anorboy qizi</i>	

Musiqa to'garaklarida o'quvchilarga cholg'u asboblari ijro etishni o'rgatish uslublari.....	388
<i>Q. Boboqulov, Jazilov Shuhrat Rustamovich</i>	
Состояние проблемы в практике школ Узбекистана на современном этапе.....	391
<i>Муминова М. Р.</i>	
Paradigmal yondashuv asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining tarbiyaviy kompetensiyalarini rivojlantirishning o'rganilganlik darajasi va nazariy asoslari	394
<i>Hayitova Oydiyov Po'latbekovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxsiy pedagogik kompetensiyani aniqlash metodologiyasi	401
<i>D. O'. Yo'ldosheva, J. A. Jovliyev</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligida aktdan foydalanishning ilmiy asoslari	405
<i>Jo'liboyeva Sevinch Abloqul qizi</i>	
Zamonaviy media matnlarida salbiy his-tuyg'ularni ifodalovchi lisoniy birliklarning qo'llanilishi va ularning kommunikativ-pragmatik funksiyalari	408
<i>Jo'rayeva Nafosatxon Muxsinjon qizi</i>	
Bulutli Web-Gat texnologiyalari muhitida talabalarining fazoviy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish: kvazi-eksperimental tadqiqot natijalari.....	412
<i>Sangirova Mahfuza Hasanovna</i>	
Hosilaning turli ma'nolari	417
<i>Boqiyev X. X., Hoshimov Muzaffar, Jabborov Muhammadali, Kutliyev Og'abek</i>	
Ko'p o'zgaruvchili funksiyalarning lokal xossalari: barqarorlik va uzluksizlik asoslari.....	421
<i>Boqiyev X. X., Boyg'uziyeva Shukrona, Amirqulova O'g'iloy, Do'stqulova Charos Bahrom qizi</i>	
Aniq integralning xossalari va uni hisoblash.....	425
<i>Boqiyev X. X., Sayfullayeva Shabbona, Farhodova Nigina, Alimardonova Nigora</i>	
Ko'p qatlamli neyron tarmoqlarda gradient hisoblash mexanizmi: zanjir qoidasining nazariy va amaliy tahlili.....	430
<i>Boqiyev X. X., Nuraliyeva Sabrina Shobek qizi, Abdumannonova Jasmina Umarbek qizi, Javliyeva Dilnura Toshpo'lat qizi</i>	
Ko'p o'zgaruvchi uzluksiz funksiyaning lokal xossalari.....	435
<i>Boqiyev X. X., Ziyatova Gulxayo Mardon qizi, Samatova Sevinch, Muyitdinova Marvarita</i>	
Kelajak texnologik ta'lim o'qituvchisi qanday bo'lishi kerak?	438
<i>Matyakubov Kamaladin Kuronboyevich</i>	
Umumta'lim muassasalarida ta'lim sifatini boshqarish – dolzarb pedagogik muammo sifatida	441
<i>Yakubova Muxtaram Abdumavlyanovna</i>	
O'zbekistonda muzey ta'limining paydo bo'lishi va rivojlanish tendensiyalari	446
<i>Ismailova Dilfuza Usmonqulovna</i>	
Didaktiv o'yinlarning pedagogik mohiyati va nutq–motorik rivojlanishdagi o'rni	450
<i>Mamasharipova Nargizaxon Elmurod qizi</i>	
Формирование интерпретационных навыков учащихся при изучении прозы в. с. маканина в профильной школе	454
<i>Нуржанова Жазира Бахытжановна</i>	
Nutqi to'liq rivojlanmagan maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z boyligini rivojlantirish va shakllantirish shart-sharoitlari	457
<i>Shoaxmedova Surayyo Komilovna</i>	
Bo'lajak logopedlarni og'ir nutq nuqson bilan ishlash jarayonida nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'liqligi.....	462
<i>Achilova Sevara Djasirkulovna</i>	
Kompyuter tarmoqlari bo'yicha kompetentlik yondashuvi va uning pedagogik mohiyati.....	467
<i>Nabijonov Dilmurodjon Nodirjon o'g'li</i>	
Дидактические игры как средство повышения интереса учащихся к химии	472
<i>Усмонова Дильноза Тулкуновна</i>	
Robototexnika va sun'iy intellekt ta'limining innovatsion rivojlanishdagi o'rni	475
<i>Shukurov Shuhrat Nasimovich</i>	
O'zbek milliy musiqa ijrochiligining tarixiy taraqqiyoti va ta'limiy jarayonlari.....	481
<i>Tursunov Xusniddin Isomovich</i>	

Taylor formulasi va uning tatbiqlari	486
<i>Boqiyev X. X., Maxmarayimov Javohir, Qurbonov Shaximbek, Raxmonov Og'abek</i>	
Talabalarning axborot-konstruktiv kompetensiyasining loyihalash imkoniyatlari	491
<i>Olamova Mamura Umarovna</i>	
O'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi.....	494
<i>Fayziyeva Gulxayo Erkin qizi</i>	
Ta'lim jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari	498
<i>Allamuratova Xurliman Nurilla qizi</i>	
Sibling maqomining shaxs individual-psixologik xususiyatlari rivojlanishiga ta'siri.....	501
<i>Amirjanova Komola, Narkulova Dilrabo</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishning mohiyati.....	505
<i>Bo'riyeva Muxlisa, Urinova Rushana</i>	
Darsdan tashqari tadbirlarda o'quvchilarning nutq madaniyatini yuksaltirishning innovatsion usullari.....	508
<i>Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich funksiya va aniqmas integral.....	513
<i>Boqiyev X. X., Isroilova Zahro, Erkinova Shahrizoda, Akbarov Ulug'bek</i>	
O'quvchilarning adabiy-nutqiy kompetensiyalarini axborotli matnlar asosida diagnostika va korreksiya qilish metodikasi.....	517
<i>O'smanova Diloromxon Ziyodinovna</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarining voleybol mashg'ulot jarayonida asosiy jismoniy sifatlarning rivojlanishi	520
<i>Ro'zmatova Nadejda Akbarali qizi</i>	
Yosh voleybolchilarda jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari.....	524
<i>Sabirova Mohinur Islamovna</i>	
Xalq hunarmandchiligidan mashg'ulotlarni o'tkazish tartibi to'g'risida ayrim fikrlar	530
<i>Umarov Raxim Tojiyevich</i>	
TPACK modeli asosida bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy-ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish	533
<i>Ziyoyeva Maxfuza Soataliyevna</i>	
Совершенствование техники вращений у юных фигуристок в условиях учебно-тренировочной группы 1–2 года обучения.....	538
<i>Федорова С. В.</i>	
Refleksiv yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik kompetentligini rivojlantirish metodikasi.....	543
<i>Donabayeva Zebuniso Ma'rufjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishda zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish	547
<i>Xasanova Shaxnoza Zarifevna</i>	
Geymifikatsiya texnologiyasi asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda oliy ta'limning metodik shart-sharoitlari va pedagogik imkoniyatlari	552
<i>Xaydarova Namunaxon Adhamjonovna</i>	

O'QUVCHILARDA IJTIMOIY-EMOTSIONAL KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Fayziyeva Gulxayo Erkin qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: O'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirishning nazariy asoslari, pedagogik ahamiyati hamda samarali metodlari tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida interfaol yondashuvlar asosida o'quvchilarning emotsional barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi va muloqot kompetensiyalarini shakllantirish masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy-emotsional kompetensiya, SEL, empatiya, o'zini boshqarish, pedagogik metodlar, interfaol ta'lim.

Abstract: Theoretical foundations, pedagogical significance, and effective methods for developing students' socio-emotional competencies are analyzed. The issues of fostering emotional stability, social adaptation, and communication competencies through interactive approaches in the educational process are also highlighted.

Key words: socio-emotional competence, SEL, empathy, self-management, pedagogical methods, interactive learning.

Аннотация: Рассматриваются теоретические основы, педагогическое значение и эффективные методы развития социально-эмоциональных компетенций у учащихся. Освещаются вопросы формирования эмоциональной устойчивости, социальной адаптации и коммуникативных компетенций учащихся на основе интерактивных подходов в образовательном процессе.

Ключевые слова: социально-эмоциональная компетентность, СЭК, эмпатия, саморегуляция, педагогические методы, интерактивное обучение.

KIRISH

Hozirgi globallashuv davrida ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshirish, balki ularning shaxs sifatida ijtimoiy va emotsional jihatdan rivojlanishini ta'minlashdan iborat. Zamonaviy jamiyat shaxsdan yuqori darajadagi muloqot madaniyati, muammolarni samarali hal etish, o'zini boshqarish hamda boshqalar bilan hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini talab etadi. Shu bois o'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ijtimoiy-emotsional ta'lim (Social Emotional Learning – SEL) o'quvchilarning o'z his-tuyg'ularini anglash, ularni boshqarish, boshqalarni tushunish va ijtimoiy muhitda samarali faoliyat yuritish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim darajasi bilan bir qatorda ularning ijtimoiy va emotsional yetukligi ham muhim mezon sifatida qaralmoqda. Shu sababli ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar deganda o'quvchining o'z his-tuyg'ularini anglash va boshqarish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish, empatiya namoyon etish hamda ijtimoiy muhitda moslashuvchan faoliyat yuritish qobiliyatlari tushuniladi.

Ijtimoiy-emotsional rivojlanish o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mazkur kompetensiyalar rivojlangan o'quvchilar o'qishda muvaffaqiyatliroq, jamoada faolroq hamda stressli vaziyatlarga nisbatan barqarorroq bo'ladi. Shu sababli ta'lim jarayonida ushbu kompetensiyalarni tizimli va izchil shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur metodika quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi: o'zini anglash (self-awareness), o'zini boshqarish (self-management), ijtimoiy ong (social awareness), munosabatlarni boshqarish (relationship skills) va mas'uliyatli qaror qabul qilish (responsible decision-making). Ushbu komponentlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularni kompleks rivojlantirish orqali o'quvchilarda barkamol shaxs sifatleri shakllanadi.

Metodik jihatdan ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirishda interfaol usullar muhim ahamiyatga ega. Jumladan, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlarni hal qilish mashg'ulotlari, guruhli muhokamalar hamda refleksiya mashqlari samarali hisoblanadi. Masalan, rolli o'yinlar orqali o'quvchilar turli ijtimoiy vaziyatlarni his etib, empatiya va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi, muammoli vaziyatlar esa ularni mustaqil fikrlashga va to'g'ri qaror qabul qilishga yo'naltiradi.

Bundan tashqari, o'qituvchining shaxsiy namuna ko'rsatishi ham muhim omil hisoblanadi. O'qituvchi o'z xulqi, muloqot madaniyati va emotsional barqarorligi orqali o'quvchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, dars jarayonida ijobiy psixologik muhitni shakllantirish, har bir o'quvchining fikrini hurmat qilish va ularni rag'batlantirish metodikaning muhim shartlaridan biridir.

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirishda ota-onalar bilan hamkorlik ham alohida ahamiyatga ega. Chunki o'quvchining emotsional rivoji nafaqat maktabda, balki oilada ham davom etadi. Shu sababli ota-onalarni ushbu jarayonga jalb etish va ularga metodik tavsiyalar berish samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

O'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu metodika asosida o'quvchilar nafaqat bilimli, balki ijtimoiy jihatdan faol, emotsional jihatdan barqaror hamda turli hayotiy vaziyatlarga moslasha oladigan shaxs sifatida shakllanadi. Bu esa zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga mos, barkamol avlodni tarbiyalashda muhim omil hisoblanadi.

Shu nuqtai nazardan, o'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri sifatida qaraladi. Ijtimoiy-emotsional ta'lim (SEL) o'quvchining o'z hissiyotlarini anglash, boshqarish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va mas'uliyatli qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan tizimli yondashuv hisoblanadi. Bugungi kunda ushbu kompetensiyalar shaxsning muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvi, psixologik barqarorligi va akademik natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy-emotsional kompetensiya tushunchasi va tarkibi

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar shaxsning o'zini anglash, o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni boshqarish hamda mas'uliyatli qaror qabul qilish kabi muhim komponentlardan iborat. Ushbu kompetensiyalar quyidagi jihatlarni qamrab oladi: o'z his-tuyg'ularini anglash va nazorat qilish, boshqalarni tushunish va empatiya namoyon etish, samarali muloqot qilish, ijtimoiy vaziyatlarda moslashuvchanlik hamda muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish. Mazkur ko'nikmalar o'quvchining nafaqat ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini, balki kelajakdagi ijtimoiy hayotdagi faolligini ham belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogika fanida muhim yo'nalish sifatida keng o'rganilmoqda. Zokirova O. I. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishida asosiy omillardan biri sifatida talqin etilib, ularni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari ilmiy asoslab berilgan. Muallif bu jarayonda ta'lim muhitining ijobiyligi, o'qituvchi shaxsining namunaviy roli hamda tizimli yondashuv muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlaydi.

Xalqaro ilmiy tajribada ham mazkur masalaga katta e'tibor qaratilgan. Xususan, Bisquerra R. tomonidan ishlab chiqilgan emotsional ta'lim konsepsiyasida ijtimoiy-emotsional rivojlanish shaxsning psixologik barqarorligi va muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvining asosi sifatida izohlanadi. Muallif emotsional ong, empatiya va o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishni ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida ko'rsatadi. Shu bilan birga, "Ijtimoiy-emotsional ta'lim (SEL) asoslari" manbasida ushbu kompetensiyalarni shakllantirishning tizimli modeli va amaliy mexanizmlari yoritilgan.

Mahalliy pedagog olimlar, jumladan, Mavlonova R. va Sayidahmedov N. asarlarida ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshirish bilan uzviy bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Ular pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarning o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muloqot va ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi o'rnini alohida ta'kidlaydi. Azamov U. Y. esa ijtimoiy intellektni rivojlantirish orqali o'quvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini shakllantirish mumkinligini ilmiy asoslab beradi.

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlarda, xususan, Nurmaxmatov Lutfulla tomonidan ta'lim jarayonini takomillashtirishga qaratilgan ishlarda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish zarurligi asoslab berilgan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RBQ-637-son¹ Qonunida ham ta'lim jarayonida shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, jumladan, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Bu esa mazkur yo'nalishning ilmiy va amaliy ahamiyatini yanada oshiradi.

1 O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RBQ-637-son Qonuni: <https://lex.uz/docs/-5013007>

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida ma'lumotlar pedagogik kuzatuv, so'rovnoma va suhbat usullari orqali yig'ildi. O'quvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetensiyalari darajasi maxsus diagnostik mezonlar asosida baholandi. Olingan natijalar qiyosiy va statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, ularning o'zgarish dinamikasi hamda samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarning pedagogik ahamiyati

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchining har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Mazkur kompetensiyalar o'quvchining nafaqat bilim olish jarayonidagi faolligini, balki uning shaxs sifatida shakllanishini ham belgilaydi. Pedagogik nuqtai nazardan, ijtimoiy-emotsional rivojlanish ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish hamda ularni ijtimoiy hayotga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Avvalo, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar o'quvchilarning o'z-o'zini anglash va boshqarish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu esa ularning o'quv faoliyatida mustaqillik, mas'uliyat va intizom kabi muhim sifatlarning shakllanishiga xizmat qiladi. O'z his-tuyg'ularini anglay oladigan va ularni samarali boshqara oladigan o'quvchi dars jarayonida faolroq ishtirok etadi, qiyinchiliklarga bardosh bilan yondashadi hamda o'z maqsadlariga erishishda qat'iyatlilik namoyon etadi.

Shuningdek, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar o'quvchilarning muloqot madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar boshqalar bilan samarali muloqot qilish, o'z fikrini aniq va ravon ifodalash hamda suhbatdoshni diqqat bilan tinglash ko'nikmalarini egallaydi. Bu esa jamoada ishlash, hamkorlikni rivojlantirish va o'zaro hurmat asosida munosabatlar o'rnatishga xizmat qiladi. Natijada sinfda sog'lom ijtimoiy-psixologik muhit shakllanadi.

Pedagogik jihatdan yana bir muhim jihat – ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarning o'quvchilarning emotsional barqarorligini ta'minlashdagi o'rnidir. Zamonaviy sharoitda o'quvchilar turli stressli vaziyatlarga duch kelishi mumkin. Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalari rivojlangan o'quvchilar bunday holatlarda o'zini tutish, muammolarni konstruktiv hal etish va emotsional holatini boshqarish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Bu esa ularning psixologik salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar o'quvchilarda empatiya, bag'rikenglik va ijtimoiy mas'uliyat kabi muhim insoniy fazilatlarini shakllantiradi. Ushbu fazilatlar jamiyatda uyg'un yashash, turli madaniyat va qarashlarga hurmat bilan munosabatda bo'lish hamda nizolarni tinch yo'l bilan hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu jihatdan mazkur kompetensiyalar nafaqat individual rivojlanish, balki ijtimoiy taraqqiyot uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik jarayonda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish o'qituvchining kasbiy mahorati bilan bevosita bog'liq. O'qituvchi dars jarayonida ijobiy psixologik muhit yaratishi, o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashi va ularning his-tuyg'ulariga e'tibor bilan yondashishi zarur. Shu bilan birga, ta'lim jarayoniga interfaol metodlarni samarali joriy etish orqali o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash mumkin.

Umuman olganda, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va akademik rivojlanishida muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Ularni izchil shakllantirish orqali ta'lim jarayoni yanada samarali tashkil etiladi hamda o'quvchilarning hayotga tayyorgarlik darajasi oshadi. Shu bois zamonaviy pedagogik faoliyatda mazkur kompetensiyalarni rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida qaraladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalari rivojlangan o'quvchilar dars jarayonida faolroq ishtirok etadi, o'zlashtirish darajasi yuqori bo'ladi, ijtimoiy muhitga tez moslashadi hamda turli nizoli vaziyatlarni samarali hal etish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Shuningdek, ushbu kompetensiyalar o'quvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va ijobiy xulq-atvorni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish metodlari

Interfaol ta'lim metodlari o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Xususan, "Aqliy hujum", "Bahs-munozara", "Klaster" va "Insert" kabi usullar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda o'z fikrini erkin ifodalash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Rolli o'yinlar va dramatisatsiya o'quvchilarda empatiya va ijtimoiy vaziyatlarni chuqurroq anglash ko'nikmasini rivojlantiradi. Konflikt vaziyatlarini sahnalashtirish va turli ijtimoiy rollarni bajarish orqali o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarga moslashishni o'rganadi.

Guruhli va jamoaviy ishlar o'quvchilarda hamkorlik, muloqot va mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Tadqiqotlar guruhli faoliyat o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini samarali rivojlantirishini ko'rsatadi.

Loyihaviy ta'lim (project-based learning) orqali o'quvchilar muammolarni hal qilish, ijtimoiy mas'uliyatni his etish va real hayotiy tajriba orttirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Refleksiya va o'z-o'zini baholash o'quvchilarga o'z his-tuyg'ularini tahlil qilish imkonini beradi. Masalan, "Bugun nimani his qildim?" yoki "Qanday xulosa chiqardim?" kabi savollar orqali o'quvchilar o'z faoliyatini tahlil qiladi va rivojlanish yo'llarini aniqlaydi.

Tarbiyaviy tadbirlar va ijtimoiy loyihalar, jumladan, volontyorlik faoliyati, ijtimoiy aksiyalar va madaniy tadbirlar o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat va empatiya tuyg'usini rivojlantiradi.

Pedagogik shart-sharoitlar

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni samarali rivojlantirish uchun o'qituvchining yuqori metodik tayyorligi, ijobiy psixologik muhitni shakllantirish, ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda individual yondashuvni ta'minlash muhim hisoblanadi. Shuningdek, pedagoglarning interfaol metodlardan samarali foydalanishi mazkur kompetensiyalarning yuqori darajada rivojlanishiga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. Ushbu kompetensiyalarni shakllantirish tizimli, uzluksiz va maqsadga yo'naltirilgan pedagogik faoliyatni talab etadi.

Interfaol metodlar, rolli o'yinlar, guruhli ishlar hamda loyihaviy faoliyat o'quvchilarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishida samarali pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi.

Kelgusida ta'lim tizimida ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirishga yanada katta e'tibor qaratish, mazkur yo'nalishda ilmiy-metodik yondashuvlarni takomillashtirish hamda amaliyotga keng joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Zokirova O. I. Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik asoslari. – Toshkent, 2018.
2. Bisquerra R. Emotional Education: Theory and Practice. – Madrid, 2000.
3. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
4. Mavlonova R. Pedagogika. – Toshkent, 2020.
5. Sayidahmedov N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2019.
6. Ijtimoiy-emotsional ta'lim (SEL) asoslari. – Toshkent, 2026.
7. O'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik asoslari.
8. Azamov U. Y. Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirish texnologiyasi.
9. Abduxomid o'g'li, Nurmaxmatov Lutfulla. "O'quvchilardagi tipik orfografik xatolarni aniqlash". 2025.
10. Abduxomid o'g'li, Nurmaxmatov Lutfulla. "O'quvchilardagi tipik orfografik xatolarni aniqlash". 2025.
11. Nurmaxmatov Lutfulla. "Oliy ta'lim muassasasida masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish metodikasini takomillashtirish (boshlang'ich ta'lim va sport tarbiyaviy ishi yo'nalishi misolida)". Sharq uyg'onishi: Innovatsion, ta'lim, tabiiy va ijtimoiy fanlar, 2021, 1(5), 160–167.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.